

de Architect

WONINGBOUW

Woonvormen voor
nieuwe levenswijzen

ARCHITECTUUR

Theater Zuidplein
in Rotterdam
De Zwarte Hond

STEDENBOUW

Stadsdeelcentrum Anklaar
in Apeldoorn
De Nijl Architecten

INTERIEUR

Z33 in Hasselt (BE)
Francesca Torzo

De getransformeerde Wijkkerk 'OLV van het Allerheiligste Sacrament' in Den Haag staat aan het centrale plein van de buurt

OPEN DE KERK

TRANSFORMATIE WIJKKERK IN DEN HAAG
TOT WOONZORGGEBOUW DOOR BUREAU KRONER

Midden in de Haagse Moerwijk heeft Bureau Kroner een voormalige katholieke kerk getransformeerd tot een woonzorggebouw. Van het oorspronkelijke gebouw uit de jaren vijftig, naar ontwerp van Jan van der Laan, zijn de daken van de zijbeuken verwijderd om daglicht tot diep in het middenschip naar binnen te laten. Tegelijkertijd zorgt dit voor een spannende gelaagdheid door de bufferruimte tussen binnen en buiten.

Tekst **Marieke Giele** | Beeld **Teo Krijgsman**

Door het openbreken oogt de voormalige kerk een stuk minder monumentaal

Den Haag-Zuidwest is een gebied dat grotendeels in de wederopbouwperiode is gerealiseerd naar ontwerp van W.M. Dudok. Met het netwerk van straten sloot de architect aan op de bestaande structuur van de stad. Binnen deze kaders kregen verschillende nieuwe woonbuurten gestalte, waarbij Dudok speelde met de geometrische vormen van de bouwblokken. Bovendien kwam in elke buurt een uniek publiek gebouw te staan, waardoor de diverse buurten duidelijk van elkaar verschilden.

Zo kwam midden in Moerwijk-Zuid de Wijkkerk 'OLV van het Allerheiligste Sacrament' te staan. Deze is in 1953 gerealiseerd naar ontwerp van Jan van der Laan, die ook verantwoordelijk was voor de omringende klooster- en schoolgebouwen. Zo ontstond een religieus cluster dat een ruimtelijk accent vormde tussen de lineaire wederopbouwblokken van Den Haag-Zuidwest.

Kenmerkend voor de architectuur van dit kloostercomplex zijn de sobere gevels van baksteen en de hoge, hellende pannendaken. In tegenstelling tot zijn broer Dom Hans van der Laan vallen de meeste projecten van Jan van der Laan onder het Traditionalisme en de Delftse School. Dat is in dit

geval duidelijk zichtbaar aan de weinige ornamenten en de hoge gootlijnen in het ontwerp. Daarmee kreeg het religieuze cluster een geheel eigen karakter tussen de meer modernistische portieklats in de wijk.

Stedelijk vernieuwingsplan

Ruim vijf jaar geleden zijn de schoolgebouwen van het kloostercomplex en een viertal oude portiekblokken gesloopt. Rondom de kerk en de overige kloostergebouwen realiseerde biq/HvdHA nieuwe bouwblokken met grondgebonden woningen. In de stedenbouwkundige opzet en de architectuur gaan oud en nieuw een sterke relatie met elkaar aan.

Ook de bewaarde kloostergebouwen hebben een nieuwe bestemming gekregen. Zo dient het voormalige Paterhuis tegenwoordig als opvanglocatie voor slachtoffers van huiselijk geweld en wonen er statushouders in het Fraterhuis. Alleen de Wijkkerk bleef lange tijd leegstaan. Terwijl juist deze als belangrijk baken aan het centrale plein van de buurt staat.

In 2016 begon Bureau Kroner met een studie naar de transformatiemogelijkheden van het gebouw. Oorspronkelijk was het plan om in de kerk studio's te realiseren waar

Vanaf de straat kan men een glimp opvangen van de buitenruimten van het woonzorggebouw

slachtoffers van huiselijk geweld samen met hun kinderen konden wonen. Een paar maanden voor de oplevering ging dat echter niet door vanwege interne veranderingen bij de betrokken stichting. Uiteindelijk sloot de particuliere ontwikkelaar een overeenkomst met Middin, die de studio's gaat inzetten voor beschermd wonen.

Openen van de zijbeuken

Waar bij veel transformaties van kerken het nieuwe programma in de zijbeuken terechtkomt, besloot Bureau Kroner in dit geval tot het tegenovergestelde. In het middenschip zijn in totaal 26 woningen gerealiseerd, terwijl de zijbeuken gedeeltelijk zijn opengebrouwen. Van het dak is alleen de constructie overgelaten en in de muren zijn grote openingen naar de omgeving gemaakt.

Dankzij deze ingreep krijgt het gebouw, dat tot voor kort bestond uit gesloten metselwerkgevels met enkele kleine ramen, een veel opener uitstraling. Daglicht kan tot diep in het middenschip naar binnen vallen. Met als resultaat dat de voormalige kerk als een volwaardige woonomgeving functioneert voor haar nieuwe gebruikers.

Tegelijkertijd fungeren de zijbeuken als een buffer tussen de woningen en de omringende wijk. Deze overgangszone geeft de nieuwe bewoners de mogelijkheid om zich in een veilige buitenomgeving vrij te bewegen zonder dat zij volledig zijn afgezonderd van de wereld om hen heen. En andersom hebben de buurtbewoners op deze manier ook een beeld van hun nieuwe burens.

In totaal zijn er 24 studio's in het middenschip van de kerk gerealiseerd. Op de begane grond zijn dit acht rug-aan-rug woningen die hun ingang aan de zijbeuk hebben. Daarboven bevinden zich twee verdiepingen met elk acht studio's die zijn ontsloten via een corridor. In elke zijbeuk is aan de achterzijde nog een tweelaagse studio toegevoegd, waarvan er een dienstdoet als woning voor een begeleider van de groep.

Gelaagd uitzicht

Ondanks de eenvoudige afwerking van de studio's, passend bij het budget voor sociale woningbouw, blijft ook in de woningen de atmosfeer van het oude kerkgebouw duidelijk

Via de zijdeuren betreden bewoners van de begane grond de zijbeuk richting hun woning

voelbaar. Zo zijn op de begane grond de statige kolommen goed zichtbaar, ervaar je op de eerste verdieping de monumentaliteit van de boogconstructie en lijkt het op de tweede verdieping alsof je tussen de betonnen balken woont.

Achter deze elementen is de omringende bebouwing zichtbaar, waardoor stad en constructie elkaar telkens afwisselen. Het resultaat is een zeer gelaagd beeld. Bijna als een ruïne waarvan alleen de constructie nog overeind staat en waar de natuur langzamerhand de overhand krijgt.

Vanuit de zijbeuk geven de boogvormige openingen een mooie blik op de omgeving

Dankzij het openbreken van
de dakconstructie kan daglicht
veel dieper naar binnen vallen

Vanuit de woningen is een gelaagd beeld ontstaan, waarbij constructie en omgeving samenkomen

Beperkt budget

Door de sociale functie was er voor de transformatie een vrij beperkt budget beschikbaar. Bureau Kroner stond daarmee voor de opgave om in samenspraak met de opdrachtgever en aannemer duidelijke keuzen te maken. En daarbij de kwaliteit van de zijbeuken niet uit het oog te verliezen.

Een groot deel van het budget was nodig voor de restauratie van het bestaande gebouw. Samen met de aannemer is besloten om de studio's daarom eenvoudig uit te voeren. Daarbij is gekozen voor een simpele constructie van kalkzandsteen met een isolatiepakket dat aan de binnenzijde van de bestaande constructie loopt.

Daarentegen is er duidelijk niet bezuinigd op de verfijnde detaillering van de nieuwe houten kozijnen. Deze volgen de bestaande boogconstructie en introduceren tegelijkertijd een nieuw lijnenspel in het gevelbeeld. Het resultaat is een strakke gevel die oud en nieuw goed laat samenkomen.

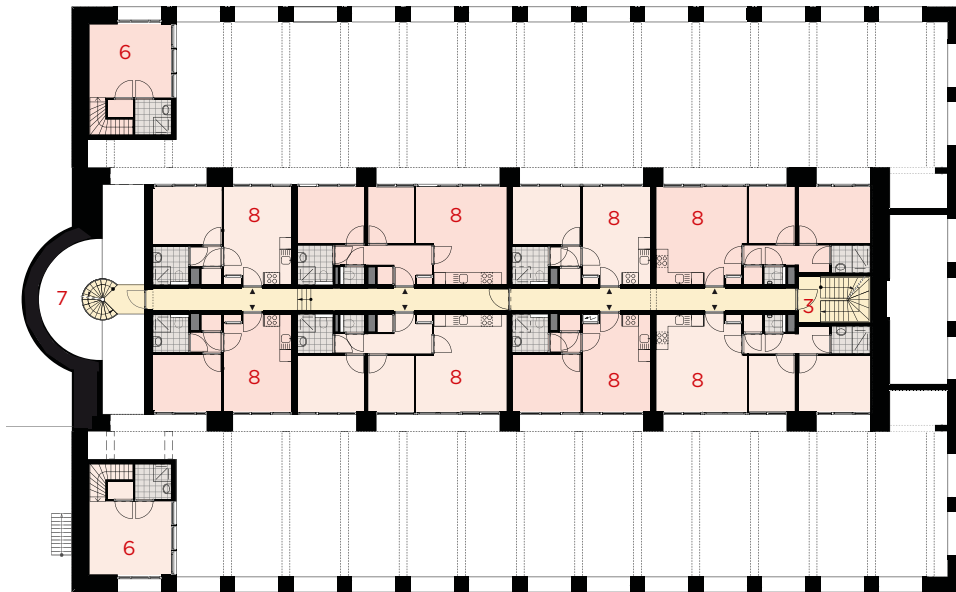
Waardevolle transformatie

Met de transformatie van de Wijkkerk 'OLV van het Allerheiligste Sacrament' geeft Bureau Kroner een nieuwe invulling aan een gebouw dat al jaren verlaten was. Zowel ruimtelijk als sociaal heeft het voormalige religieuze cluster weer een nieuwe betekenis binnen de wijk gekregen. De openende zijbeuken zorgen er daarbij voor dat het gebouw zichzelf minder afzondert als een monument, maar juist meer de verbinding opzoekt met de omringende bebouwing.

Door het openbreken van de constructie lijkt de sfeer van de voormalige kerk bovendien nog meer voelbaar dan voorheen. De verschillende elementen komen los van elkaar tot hun recht, waardoor er telkens weer onverwachte details zijn te ontdekken. Daarmee krijgt het nieuwe woonzorggebouw een bijzondere gelaagdheid, waarbij de verbeterings-slag van Bureau Kroner tot een waardevolle transformatie heeft geleid. ■

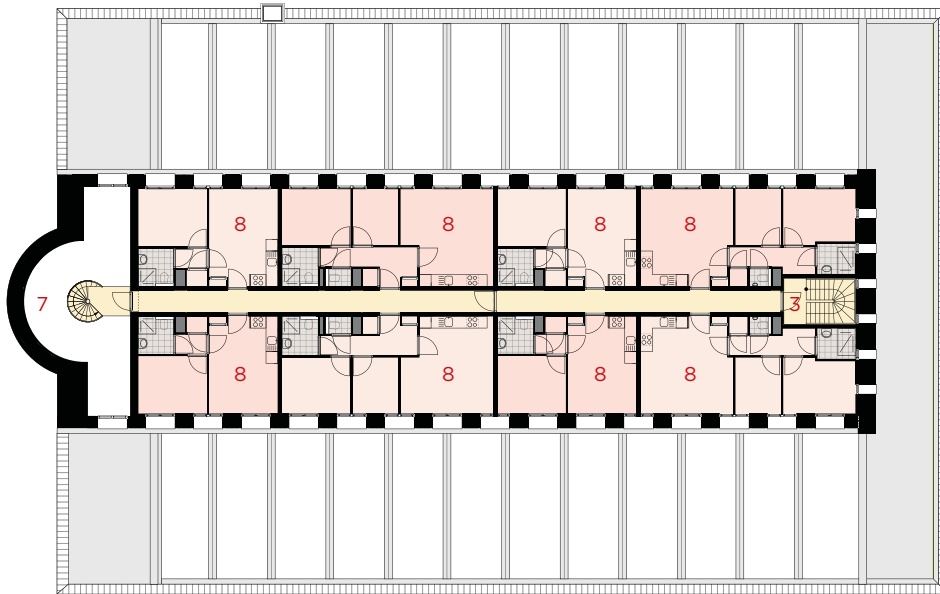
Aan de andere zijde is de muur van de zijbeuk minder ver opengebrouwen in verband met de privacy richting de naastgelegen kloostertuin

Eerste verdieping

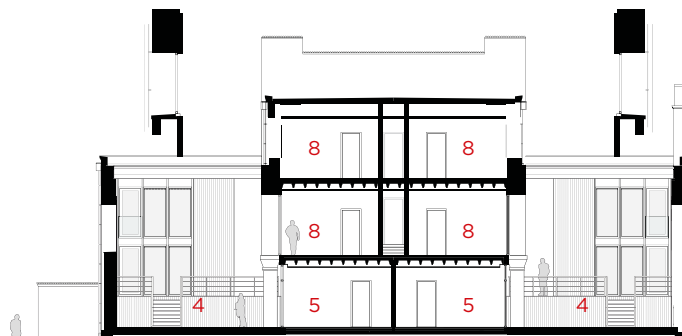

Begane grond

Tweede verdieping

- 1 Bordes
- 2 Hoofdentree
- 3 Trap naar verdiepingen
- 4 Zijbeuk
- 5 Rug-aan-rug woning
- 6 Tweelaagse woning
- 7 Trap naar kelder en verdiepingen
- 8 Woning aan corridor

Dwarsdoorsnede

De transformatie brengt oude en nieuwe elementen in harmonie samen

Wijkkerk 'OLV van het Allerheiligste Sacrament' in Den Haag door Bureau Kroner

Opdrachtgever Lion Development bv

Ontwerp Bureau Kroner

Projectarchitecten Mark Graafland, Jaap Mittelhaeuser, Brim Vermeulen

Medewerkers Mortaza Amiri, Mandy Ham, Rick van Vliet

Locatie Grovestinstraat, Den Haag

Adviseur constructie Bureau Broersma

Adviseur installaties Galjema

Adviseur bouwfysica LBP Sight

Aannemer Aannemingsbedrijf G. Bruijnes bv, Alphen aan den Rijn

Bruto vloeroppervlakte circa 3.000 m²

Netto vloeroppervlakte circa 1.450 m²

Programma transformatie kerk: 14 tweekamerwoningen (35-40 m² vvo) en 12 driekamerwoningen (51-58 m² vvo)

Datum voorlopig ontwerp juli 2016

Datum definitief ontwerp september 2017

Aanvang bouw mei 2019

Oplevering juni 2020

“De baksteen moet duurzaamheid omarmen”

Duurzaamheid wint aan belang in onze samenleving. Ook de baksteenindustrie moet de komende decennia mee op de duurzaamheidskar springen. “De gevelsteen moet op een vermageringskuur. Onze dunnere bakstenen – baksteenstrips genoemd – doen het materiaal- en energiegebruik tijdens het productieproces drastisch dalen”, vertelt Jean-Pierre Wuytack, CEO van Vandersanden.

Vandersanden denkt op vlak van duurzaamheid niet in jaren, maar in generaties: tegen 2050 wil Jean-Pierre Wuytack het bakproces volledig groen en energieneutraal maken.

Benieuwd naar de volledige visie van CEO Jean-Pierre Wuytack op energietransitie in de baksteensector? Kijk dan op www.vandersanden.com of scan de QR code.

